

אתיקה וחוק לפסיכולוגים
ולמטפלים בתחום בריאות הנפש

עפרה גולן, עו"ד, מוסמכת באתיקה רפואית

חוקים הנוגעים לפסיכולוגים ולמטפלים בתחום בריאות הנפש

- חקיקה להסדרת המקצוע
- חוקים הדורשים מקצועיות
- חוקים העוסקים בסוגיות אתיות
- חוקים העוסקים ביחסי מטפל-מטופל

הסדרת המקצוע

- הגדרת המקצוע
- קריטריונים לרישוי
- יחודיות העיסוק
- חובות אתיות
- ארגון וסמכויות של הגופים הרלוונטיים
- משמעת

המטרה המוצהרת של חוק הפסיכולוגים

• מטרת חוק זה היא להסדיר את
העיסוק במקצוע הפסיכולוגיה
לשם:

• (1) קידום בריאותם
ורוחתם הנפשית, השכלית
וההתנהגותית של הפרט והחברה
בישראל תוך שמירה על כבוד
האדם ועקרון השוויון;

• (2) שמירה על רמה
מקצועית והתנהגות הולמת של
העוסקים במקצוע הפסיכולוגיה.

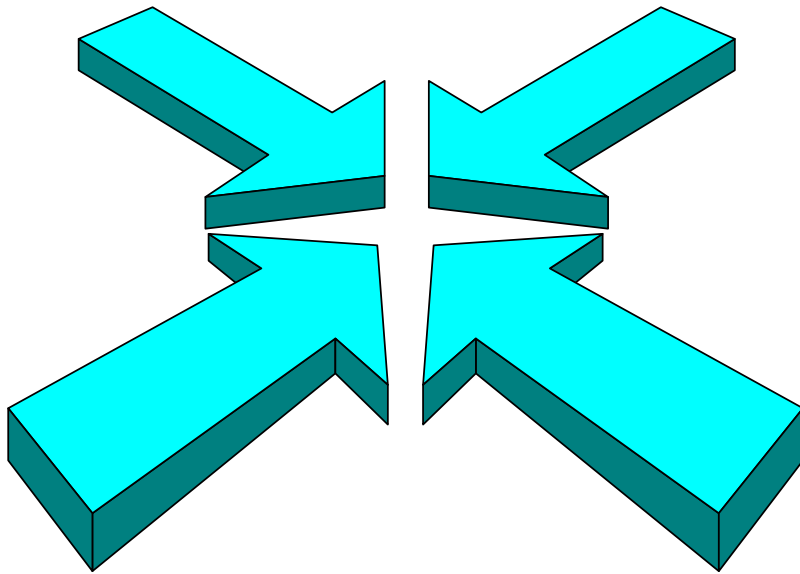

חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ו- 1996

- מטרת חוק זה היא להסדיר את העיסוק במקצוע העבודה הסוציאלית לשם:
 - (1) קידום רווחת הפרט והחברה בישראל תוך שמירה על כבוד האדם ועקרון השוויון;
 - (2) שמירה על רמה מקצועית והתנהגות הולמת של העוסקים במקצוע העבודה הסוציאלית.

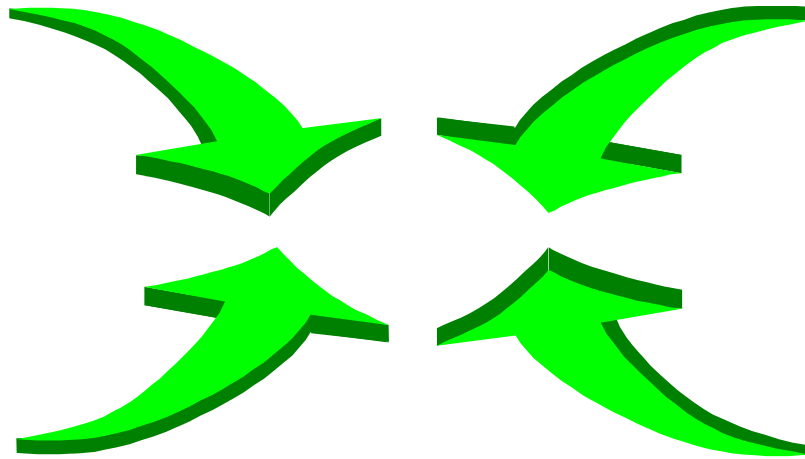

עקרונות היסוד של האתיקה הרפואית

- הטבה BENEFICIENCE
- מניעת נזק NONMALEFICIENCE
- אוטונומיה AUTONOMY
- צדק / שוויון JUSTICE

ערכים אתיים

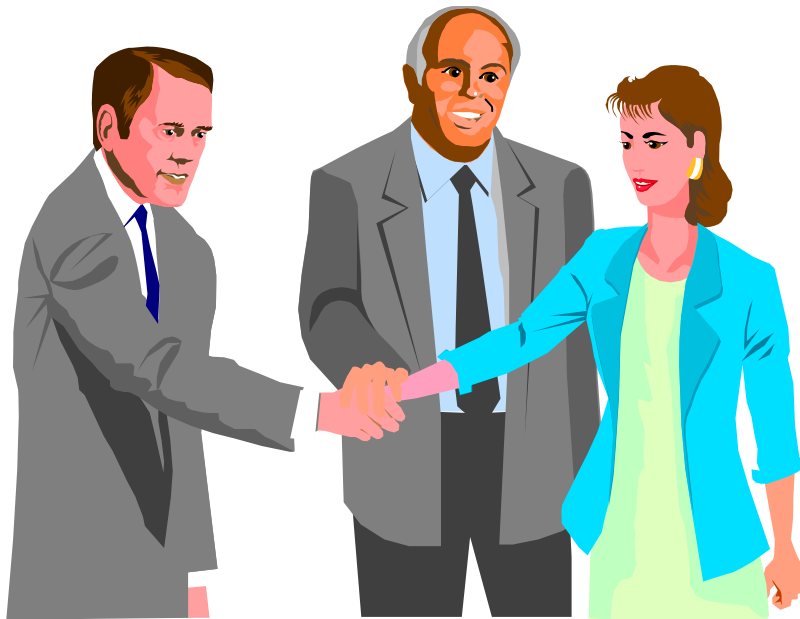
- קדושת החיים
- איכות חיים
- אמירת האמת
- קיום הבטחות

היקף המחויבות האתית

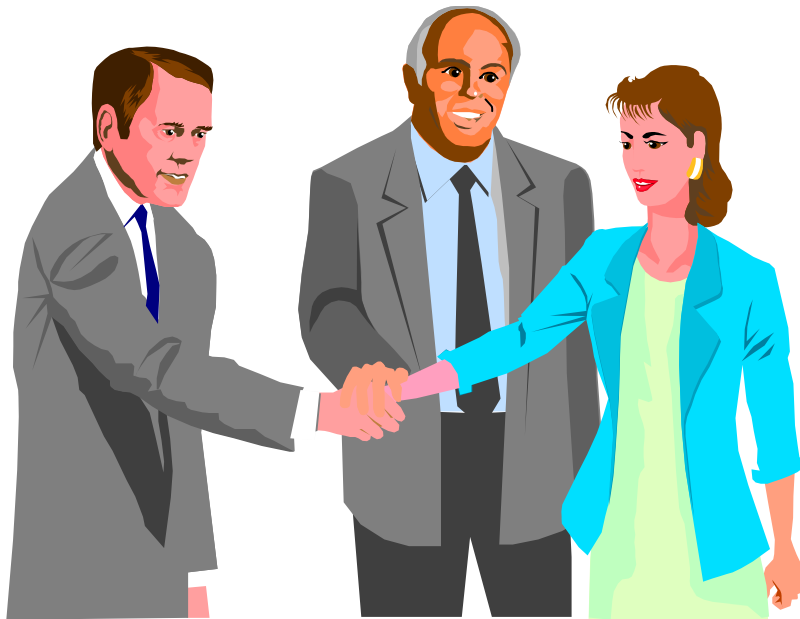
- טובת המטופל
- טובת קבוצה
- טובת החברה
- טובת עצמי

חוק הפסיכולוגים - הגדרות

- "עיסוק בפסיכולוגיה" - עיסוק מקצועי כמשלה-יד באבחונם ובהערכתם של ענינים ובעיות בתחום הנפשי, השכלי וההתנהגותי של בני-אדם, וכן טיפול, שיקום ייעוץ והדרכה בנוגע לענינים ולבעיות כאמור, הנעשים בדרך כלל בידי פסיכולוג;
- "פסיכולוג" - אדם הרשום בפנקס הפסיכולוגים או בעל היתר;

חוק העובדים הסוציאליים

- "עיסוק בעבודה סוציאלית" - עיסוק מקצועי, כמשלח יד, לשיפור תפקודם האישי והחברתי של הפרט, המשפחה והקהילה בדרך של טיפול, שיקום, ייעוץ והדרכה הנעשים בדרך כלל בידי עובד סוציאלי ובשיטות טיפול מקצועיות הנהוגות בעבודה סוציאלית;

הסדרת המקצוע

- הגדרת המקצוע
- קריטריונים לרישוי
- יחודיות העיסוק

ייחוד העיסוק

- 2.א) לא יעסוק אדם בפסיכולוגיה אלא אם הוא פסיכולוג ובהתאם לרישומו או בהתאם להיתרו ותנאיו לפי סעיף 19.
- ג) לא יראו כעיסוק בפסיכולוגיה פעולה שעשה אדם באקראי או במהלך עיסוקו במקצועו כדין ובתום לב.

(ב) בעל תואר "בוגר" בפסיכולוגיה שניתן מאת מוסד שהוכר כמוסד להשכלה גבוהה לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, או בעל תואר בפסיכולוגיה שניתן מאת מוסד בחוץ-לארץ וועדת הרישום הכירה בו כשווה ערך לתואר "בוגר" כאמור - לא יעסוק בפסיכולוגיה אלא בפיקוחו או בהדרכתו של פסיכולוג במקום עבודה שהכירה בו המועצה או בצבא-הגנה לישראל ובתקופות אלה:

(1) תקופה שלא תעלה על שלוש שנים מיום תחילת חוק זה או מיום תחילת עיסוקו בפסיכולוגיה, הכל לפי המאוחר יותר;

(2) כל התקופה שבה הוא לומד לקבלת תואר "מוסמך" לפסיכולוגיה במוסד שהוכר כמוסד להשכלה גבוהה לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958.

הוראות הנובעות מייחוד העיסוק

- איסור העסקה
- 3. לא יעסיק אדם בפעולות שהן עיסוק בפסיכולוגיה את מי שאינו רשאי לעסוק בפסיכולוגיה כאמור בסעיף 2.
- ייחוד התואר פסיכולוג
- 5. לא ישתמש אדם בתואר "פסיכולוג", או בביטוי או קיצור המרמזים על היותו מוסמך, מסוגל או מוכן לעסוק בפסיכולוגיה, אלא אם הוא פסיכולוג ובהתאם לרישומו בפנקס או בהתאם להיתר לפי סעיף 19.

- 5א. (א) לא ישתמש פסיכולוג בכל הקשור לעיסוקו, אלא בתואר מוכר בפסיכולוגיה שהוענק לו לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, ואם הוענק התואר מחוץ לישראל, שוועדת הרישום הכירה בתואר, במוסד האקדמי שהעניק את התואר ובלימודים לקראת התואר, ולא ישתמש בכינוי או בהגדר שיש בהם כדי לטעת בקרב הציבור רושם שאינו נכון על ההכשרה המקצועית המוכרת שלו או על כישוריו.

- (ד) בסעיף זה –

- "השתמש" – לרבות בהודעה, בשלט, בנייר מכתבים, בכרטיס ביקור, באמצעי אלקטרוני או בכל אמצעי אחר;
- "תואר", "כינוי" או "הגדר" – לרבות קיצורים, ראשי תיבות וכל דבר המרמז על תואר, כינוי או הגדר.

הסדרת המקצוע

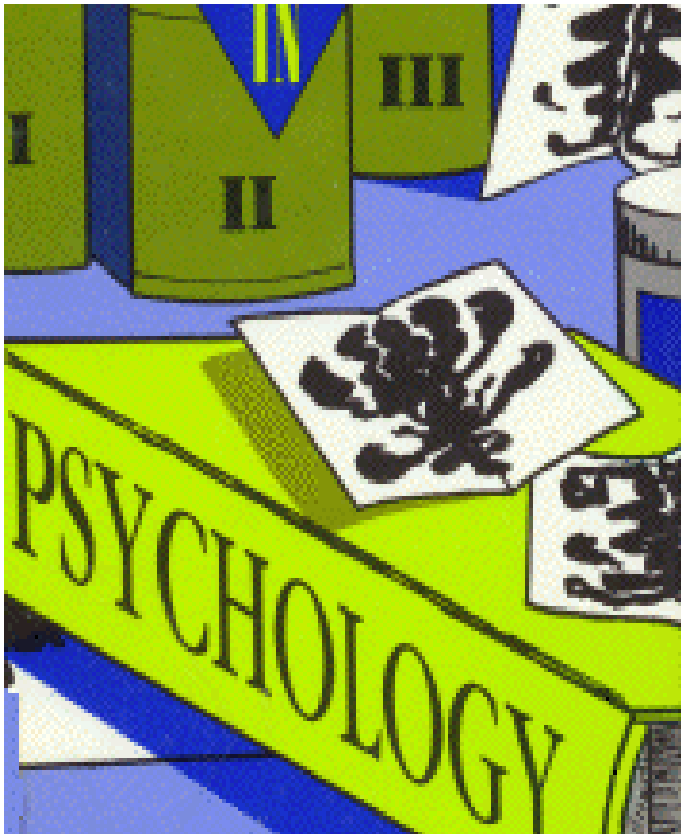
- הגדרת המקצוע
- קריטריונים לרישוי
- יחודיות העיסוק
- חובות אתיות

מקצועיות

- ייחוד פעולות בתוך תחומי העיסוק המקצועי;
- פעולות הדורשות מומחיות מיוחדת;
- רמת המקצועיות הנדרשת;

ייחוד פעולות

- 9. (א) מיום שיוחדה פעולה לבעלי מומחיות מוכרת, או מתאריך שלאחר מכן שנקבע בתקנות, לא יעסוק פסיכולוג בפעולה כאמור אלא אם הוא רשום בפנקס כבעל אותה מומחיות; אין בהוראה זו כדי למנוע ממתמחה לעסוק בפעולה כאמור בפיקוח בעל מומחיות מוכרת.

ייחוד פעולות

- (ב) לא יתן פסיכולוג טיפול פסיכותרפויטי אלא אם הוא פסיכולוג קליני, ולא יתן פסיכולוג קליני טיפול כאמור למי שיש לסבלו רקע אורגני או חשד ברקע אורגני, אלא לאחר שרופא בדק אותו בסמוך לתחילת הטיפול וקבע את הטיפול הרפואי הדרוש לו.

תקנות הפסיכולוגים (ייחוד פעולות לפסיכולוג חינוכי), התש"ם-1979

- 2. לא יכריע פסיכולוג
בבעיות של תלמיד במערכת
חינוכית הכרוכות ביחסי
הגומלין של התלמיד
והמערכת החינוכית, אלא
אם הוא פסיכולוג חינוכי.

פעולות הדורשות מומחיות מיוחדת

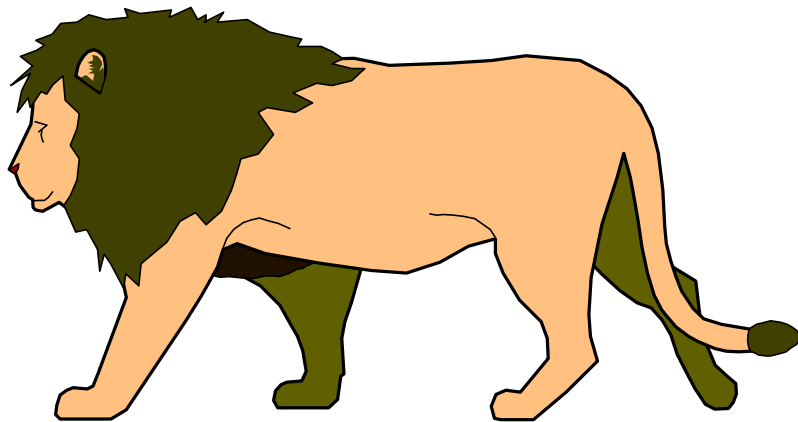
- חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977
- 4. מי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה לא יטפל במתן תרופה או הלם חשמלי לבני-אדם, אלא אם הוא מורשה לכך כדין.

פעולות הדורשות מומחיות מיוחדת

- חוק השימוש בהיפנוזה, תשמ"ד-1984
- 2. (א) לא יהפנט אדם את זולתו אלא אם כן הוא מורשה להיפנוט, ולפי תנאי ההרשאה.

דרישת מיומנות מקצועית

- כללי הפסיכולוגים (אתיקה מקצועית), התשנ"ב-1991
- 4. לא יציע פסיכולוג ולא יבצע שירות הדורש מומחיות, מיומנות או הכשרה מיוחדת, אלא אם כן יש לו מומחיות, מיומנות או הכשרה כאמור למתן אותו שירות.

אחריות מקצועית

- פקודת הנזיקין
- 35. עשה אדם מעשה שאדם סביר ונבון לא היה עושה באותן נסיבות או לא עשה מעשה שאדם סביר ונבון היה עושה באותן נסיבות, או שבמשלח-יד פלוני לא השתמש במיומנות, או לא נקט מידת זהירות, שאדם סביר ונבון וכשיר לפעול באותו משלח-יד היה משתמש או נוקט באותן נסיבות – הרי זו התרשלות; ואם התרשל כאמור ביחס לאדם אחר, שלגביו יש לו באותן נסיבות חובה שלא לנהוג כפי שנהג, הרי זו רשלנות, והגורם ברשלנותו נזק לזולתו עושה עוולה.

שמירת סודיות

- חוק הפסיכולוגים, תשל"ז-1977
- חוק העובדים הסוציאליים, תשנ"ו-1996
- 7. מידע על אדם שהגיע למי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה מעיסוקו המקצועי או בעקבותיו, חובה עליו לשמרו בסוד ואינו רשאי לגלותו אלא באחת מנסיבות אלה:
 -
 - (2) קיימת חובה או רשות בחוק לגלות את המידע;
- 8. (א) מידע על אדם שהגיע לעובד סוציאלי במסגרת מקצועו, חובה עליו לשמרו בסוד ואינו רשאי לגלותו אלא באחת מאלה:
 -
 - (5) קיימת בחוק חובה או רשות לגילוי המידע או לאיסוף המידע;

- (1) האדם שעליו המידע הסכים בכתב לגילוי לאחר שהוסברה לו משמעות ההסכמה, **זולת אם העובד הסוציאלי שוכנע שהגילוי עלול לפגוע באותו אדם או בכך משפחתו;**
- (2) הגילוי הוא של מידע שנמסר לעובד סוציאלי שלא על ידי האדם שעליו המידע, ובלבד שהעובד הסוציאלי שוכנע שהמידע דרוש לשם טיפול באותו אדם או בכך משפחתו;
- (3) הגילוי הוא של מידע שנמסר לעובד סוציאלי בידי האדם שעליו המידע, ובלבד שהעובד הסוציאלי שוכנע שהמידע דרוש לשם טיפול בילדיו הקטינים של אותו אדם;

- א(3) האדם שעליו המידע הסכים בכתב לגילוי, וכל עוד לא ביטל בכתב את הסכמתו האמורה.
- ג(3) אין נפקא מינה אם המידע נוגע למי שבטיפולו של העוסק בפסיכולוגיה או לאדם אחר.

- (4) הגילוי דרוש לשם מניעת פגיעה באדם שעליו המידע או באדם אחר;
- (6) הגילוי נדרש על ידי ועדת המשמעת כמשמעותה בחוק זה;
- (7) הגילוי דרוש למטרת פיקוח מקצועי על עבודת עובדים סוציאליים או הדרכתם ובלבד שהמידע יימסר רק לבעלי תפקידים ועל פי כללים שקבע השר לאחר התייעצות עם המועצה;
- (8) בית משפט התיר את גילוי המידע, אם נוכח שקיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת.
- (ב) הוראות סעיף קטן (א) חלות גם על כל אדם שקיבל מידע לפי הסעיף הקטן האמור.

- (1) גילוי המידע דרוש לדעתו לשם טיפול באותו אדם;
- (ב) הוראות סעיף זה חלות גם על מי שקיבל מידע כאמור ממי שרשאי לעסוק בפסיכולוגיה.
- (ג) לענין סעיף זה-
- " (1)מידע" - לרבות תעודה המכילה ידיעה;
- " (2)טיפול" - טיפול בידי המוסמך לכך, לרבות טיפול סוציאלי וחינוכי ;

חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996

- 19. מטפל או עובד מוסד רפואי, ישמרו בסוד כל מידע הנוגע למטופל, שהגיע אליהם תוך כדי מילוי תפקידם או במהלך עבודתם.

חוק זכויות החולה

- מסירת מידע רפואי לאחר
- 20. (א) מטפל או מוסד רפואי רשאים למסור מידע רפואי לאחר בכל אחד מאלה:
 - (1) המטופל נתן את הסכמתו למסירת המידע הרפואי;
 - (2) חלה על המטפל או על המוסד הרפואי חובה על פי דין למסור את המידע הרפואי;
 - (3) מסירת המידע הרפואי היא למטפל אחר לצורך טיפול במטופל;
 - (4) לא נמסר למטופל המידע הרפואי לפי סעיף 18(ג) וועדת האתיקה אישרה את מסירתו לאחר;

- (5) ועדת האתיקה קבעה, לאחר מתן הזדמנות למטופל להשמיע את דבריו, כי מסירת המידע הרפואי על אודותיו חיונית להגנה על בריאות הזולת או הציבור וכי הצורך במסירתו עדיף מן העניין שיש באי מסירתו;
- (6) מסירת המידע הרפואי היא למוסד הרפואי המטפל או לעובד של אותו מוסד רפואי לצורך עיבוד המידע, תיוקו או דיווח עליו על פי דין;
- (7) מסירת המידע הרפואי נועדה לפרסום בבטאון מדעי, למטרות מחקר או הוראה בהתאם להוראות שקבע השר ובלבד שלא נחשפו פרטים מזהים של המטופל.

- (ב) מסירת מידע כאמור בסעיף קטן (א) לא תיעשה אלא במידה הנדרשת לצורך הענין, ותוך הימנעות מרבית מחשיפת זהותו של המטופל.

פקודת הראיות [נוסח חדש],

התשל"א-1971

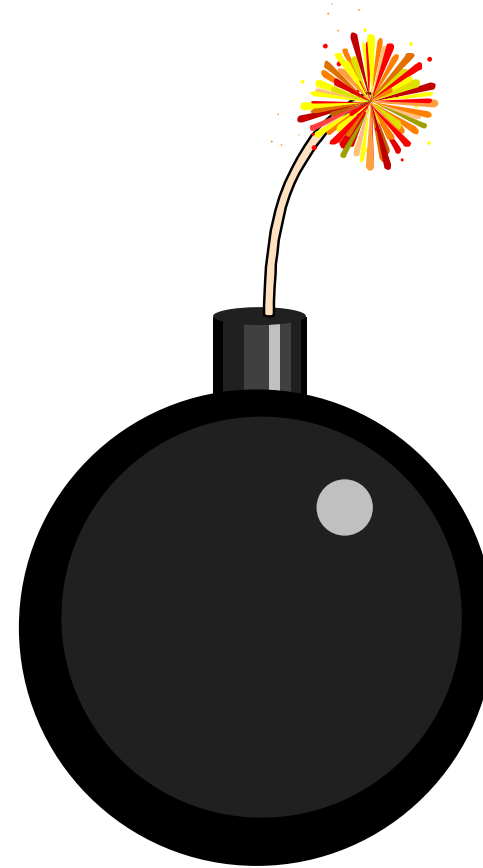

• עדות פסיכולוג

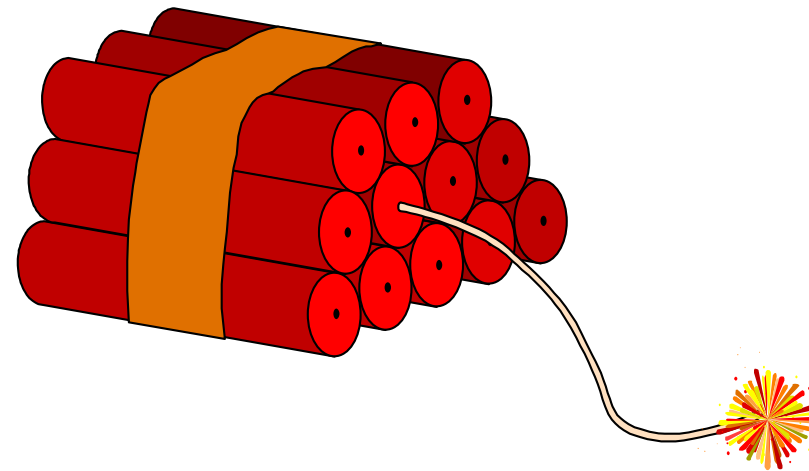
• (50 א) פסיכולוג מומחה
כמשמעותו בצו שהותקן לפי סעיף
זה אינו חייב למסור ראיה על דבר
הנוגע לאדם שנזקק לשירותו והדבר
הגיע אליו תוך עבודתו כפסיכולוג
והוא מן הדברים שלפי טיבם
נמסרים לפסיכולוג בדרך כלל מתוך
אמון שישמרם בסוד, אלא אם ויתר
האדם על החסיון או שמצא בית
המשפט כי הצורך לגלות את הראיה
לשם עשיית צדק עדיף מן הענין שיש
לא לגלותה.

חוק כלי היריה, התש"ט-1949

- חובת דיווח
- 11א. (א) רופא, פסיכולוג, קצין בריאות הנפש או עובד סוציאלי במערכת הבריאות, המטפל באדם והסבור כי אם האדם יחזיק בכלי יריה יהיה בכך משום סכנה לאותו אדם או לציבור, יודיע על כך למנהל משרד הבריאות, שיהא רשאי להעביר את הידיעה לצבא הגנה לישראל.

- (ב) (1) רופא, פסיכולוג, קצין בריאות הנפש או עובד סוציאלי במערכת הבריאות, המטפל באדם ושנודע לו כי האדם מחזיק בכלי יריה, ולדעתו יש בכך משום סכנה לאותו אדם או לציבור, יודיע על כך למנהל משרד הבריאות, שיהא רשאי להעביר את הידיעה לפקיד הרישוי וגם לצבא הגנה לישראל, וכן לגוף המנוי בסעיף 5(א) לגבי מועמד לשירות שגוף כאמור מסר לגביו הודעה למנהל משרד הבריאות;

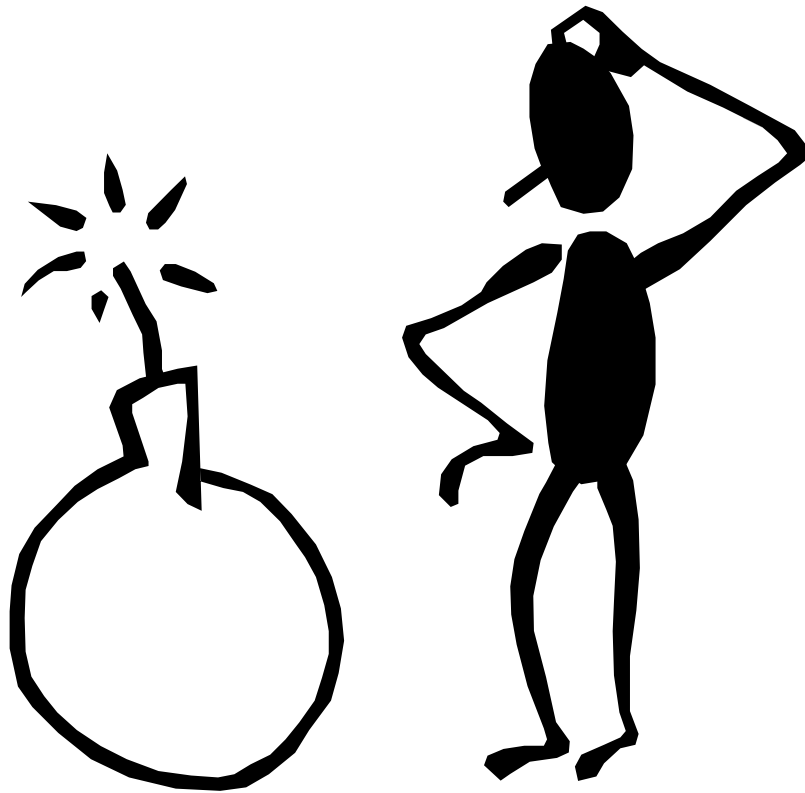
חוק שירות ביטחון, התשכ"ז-1967

- (44א) שר הביטחון רשאי, בתקנות, לחייב בני אדם מסוגים שנקבעו בהן למסור לפוקד לפי דרישתו פרטים שנקבעו בתקנות, ככל שהם ידועים להם, בנוגע לאדם המיועד לשירות בטחון או שהוא יוצא-צבא שנמצא כשר לשירות, או בנוגע לסוג בני אדם כאמור.
- (ב) דרישה לפי סעיף קטן (א) למסור פרטים רפואיים לא תינתן אלא לרופא מורשה, לא תתייחס אלא לפרטים הדרושים לקביעת כושר לשירות, ולא תטיל חובה למסור פרטים כאמור אלא לפוקד שהוא חייל כמשמעותו בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, שהוא רופא מורשה.
- (ג) לא תידרש לפי סעיף זה מסירת פרטים על מחלת נפש אלא אם כן המחלה נקבעה בתקנות שהתקין שר הביטחון בהתייעצות עם שר הבריאות.
- (ד) מי שהגיעה אליו לפי סעיף זה ידיעה בדבר מחלה, חייב לשמרה בסוד ולא לגלותה אלא במידה שיש בכך צורך לשם ביצוע חוק זה והתקנות לפיו, או אם הורשה לכך מאת בית משפט או מאת בית דין צבאי או מכוח החובה לענות על שאלות שמציג לו מי שמוסמך לערוך חקירות על ביצוע עבירות.

תקנות שירות בטחון, התשכ"ז-1967

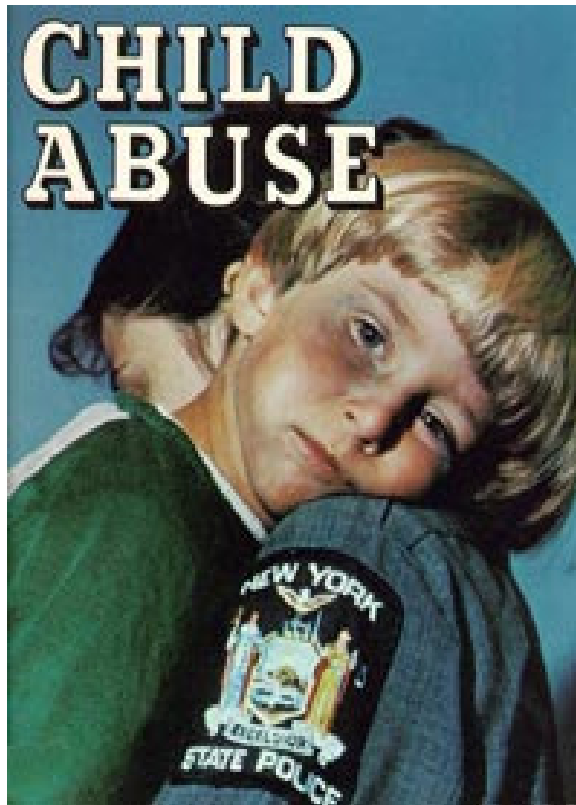
- מסירת פרטים של מלשייבים ועל יוצאי צבא
- (14) פסיכולוג חייב למסור לפוקד, לפי דרישתו, את הפרטים כלהלן, ככל שהם ידועים לו, על כל מיועד לשירות בטחון ועל יוצא-צבא שנמצא כשר לשירות שהיו בטיפולו או על סוג בני-אדם כאמור:
 - (1) שם המשפחה והשם הפרטי, מספר תעודת הזהות, המען והגיל;
 - (2) מועד הטיפול;
 - (3) פירוט הממצאים.
- (ז) לא תידרש לפי תקנה זו מסירת פרטים על מחלת נפש, שאינה מפורטת בתקנות שירות הבטחון (מסירת פרטים על מחלות נפש), התשל"ו-1976.

חוק העונשין, התשל"ז-1977

- אי-מניעת פשע
- 262. מי שידע כי פלוני זומם לעשות מעשה פשע ולא נקט כל האמצעים הסבירים למנוע את עשייתו או את השלמתו, דינו - מאסר שנתיים.

התעללות בקטינים ובהסרי ישע

- (א) היה לאדם יסוד סביר לחשוב כי זה מקרוב נעברה עבירה בקטין או בחסר ישע בידי האחראי עליו, חובה על האדם לדווח על כך בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שלושה חדשים.

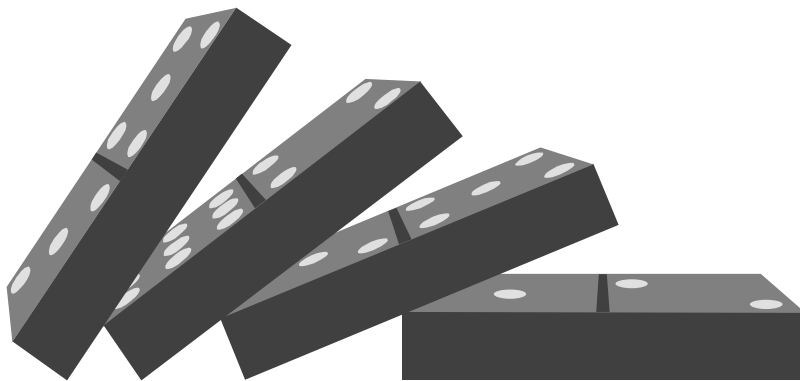
התעללות בקטינים ובחסרי ישע

- (ב) רופא, אחות, עובד חינוך, עובד סוציאלי, עובד שירותי רווחה, שוטר, פסיכולוג, קרימינולוג או עוסק במקצוע פרה-רפואי, וכן מנהל או איש צוות במעון או במוסד שבו נמצא קטין או חסר ישע – שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם היה להם יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה בקטין או חסר ישע בידי אחראי עליו - חובה עליהם לדווח על כך בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר ששה חדשים.
- (ד) נעברה בקטין או בחסר ישע הנמצא במעון, במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת, עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 348, או עבירה של גרימת חבלה חמורה לפי סעיף 368(ב) או עבירת התעללות לפי סעיף 368ג, חובה על מנהל או איש צוות במקום כאמור, לדווח על כך בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה; העובר על הוראה זו, דינו – מאסר שישה חדשים.

הגדרות

- 368א.בסימן זה-
- "אחראי על קטין או חסר ישע" - כל אחד מאלה:
- (1) הורה או מי שעליו האחריות לצרכי מחייתו, לבריאותו, לחינוכו או לשלמו של קטין או של חסר ישע - מכוח דין, החלטה שיפוטית, חוזה מפורש או מכללא, או מי שעליו האחריות כאמור לקטין או לחסר ישע מחמת מעשה כשר או אסור שלו;
- (2) בן משפחה של קטין או של חסר ישע, שמלאו לו שמונה עשרה שנים ואיננו חסר ישע, והוא אחד מאלה: בן זוגו של הורו, סבו או סבתו, צאצאו, אחיו או אחותו, גיסו או גיסתו, דודו או דודתו;
- (3) מי שהקטין או חסר הישע מתגורר עמו או נמצא עמו דרך קבע, ומלאו לו שמונה עשרה שנים; ובלבד שקיימים ביניהם יחסי תלות או מרות;
- "חסר ישע" - מי שמחמת גילו, מחלתו או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת, אינו יכול לדאוג לצרכי מחייתו, לבריאותו או לשלמו;

שיקולים היצוניים

- מידת הוודאות של הנתונים;
- עובדות במחלוקת;
- יעילות הפעולה;
- הסיכון;
- המשאבים הנתונים;
- רצון הזולת;
- החוק;
- נהלים;